

Aleš Hejna
Lukáš Houška
Petr Klíma

Procházky Plzní

nastole

Procházky Plzní

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihynastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Lukáš Houška, Aleš Hejna, Petr Klíma

Procházky Plzní – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Procházky Plzní

© Lukáš Houška, 2026

© Aleš Hejna, 2026

© Petr Klíma, 2026

Illustrations © Jiří Trnka, heirs

www.studiotrnka.cz

ISBN tištěné verze 978-80-7448-792-7

ISBN e-knihy 978-80-7448-872-6 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-7448-884-9 (1. zveřejnění, 2026) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7448-885-6 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)

Procházky Plzní

Lukáš Houška

Aleš Hejna

Petr Klíma

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. Vtom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Obsah

Plzeň vnitřní	10
Plzeň vnější	34
Plzeň průmyslová	56
Plzeň pivovarská 1	78
Plzeň pivovarská 2	104
Plzeň Trnkova	136
Plzeň Loosova	162

TURISTÉ!

Rum, cognac na cesty, mýdla,
toiletní prostředky, prášek na
hmyz, vatú, náplastě, léčiva,
všedno jiné droguerní zboží,
dárky z Plzně, sklo a porcelán
obdržíte nejvýhodněji u

V. Jareše, Sedláčkova 4.

STAROŽITNOSTI

Umělecký průmysl, místní pohlednice vlastního nákladu, papír
všeho druhu nabízí firma

Ladislav Lábek, Plzeň, Ferdinandova tř. 2,
vedle evangelického kostela.

AUTO: REPARATURY GARAGE

G. A. Helmhacker, vedle Střelnice.

Jediná s duchem doby jdoucí garáž v Plzni.

Co vidí turista v Plzni? Na straně 62 Praktického průvodce najdete reklamu Ladislava Lábka na jeho papírenský obchod, v němž nabízel i užité umění a starožitnosti. Již tehdy vznikal základ sbírky budoucího Národopisného muzea Plzeňska, jehož se tento bojovník za plzeňské památky stal v roce 1918 prvním ředitelem.

Plzeň bouraná a znovu stavěná

V roce 1914 Karel Pelant napsal do Praktického průvodce

„O Plzni mnohý turista, jenž před tím namlsal se bohatých měst, kde památkami to jen kypí, rád prohlašuje: Tam nic není. Toto ‚nic‘ jest velmi silné a přehnané slovo. Sice Plzeň svým osudem, válkami, požáry, dlouhou vládou protireformace a později překotnou snahou po rozšíření a nespořádaným vývojem byla jednak zdržena v rozkvětu, neb oloupena o největší část svých památek, ale přece toho zbývá dosti ještě pro turistu, jenž není jednostranným ctitelem pouhých starých věcí. Pisatel chce knížkou touto prokázati, že v Plzni jest dostatek turistických pamětihodností a zajímavostí, ba že jest jich hojněji, než v mnohém, též turisty vyhledávaném místě.“

Následuje povzdech dnešních autorů: „Ach, jakou měl před více než sto lety tehdejší místopisec pravdu!“ Překotná snaha o rozšíření města i úpravy historického centra Plzně viditelně poznamenaly. A přestože město o část svých památek přišlo i po roce 1914, po vzniku samostatného státu se rozvíjelo velmi kultivovaně. Po druhé světové válce však vykročilo jinou cestou – především v sedmdesátých a osmdesátých letech poznamenalo jeho obraz nebývalé množství demolic, provedených často bez odpovídající náhrady. Tento přístup se v posledních několika desetiletích mění jen pomalu. Ačkoliv Plzeň bývá označována jako město konzervativní, je zřejmé, že se její obyvatelé už dlouho rozhodují především pragmaticky. Mnoho cenného a zajímavého však v Plzni zůstalo – často skryté, vyžadující hledání a představivost. My vám to rádi pomůžeme objevit. Milí turisté, popadněte „cognac na cesty, mýdlo a náplastě“ a vyrazte do Plzně.

Aleš Hejna, Lukáš Houška, Petr Klíma

01

Plzeň vnitřní

Lukáš Houška

Začátek: náměstí Republiky, U Andělíčka

Konec: před radnicí

Délka trasy: 2 km

Náročnost: minimální

1. Kostel sv. Bartoloměje
2. Andělíček
3. Náměstí
4. Kašny
5. Pasáž a empírový dům
6. Františkánský klášter
7. Kostel sv. Anny
8. Dům zbořený kvůli oslavám
9. U Slunce
10. Riegrova ulice
11. Hotel Central a Muzeum strašidel
12. Biskupství
13. Císařský dům
14. Zbrojnice a kat
15. Dominikánský klášter
16. Mesttlův dům
17. Malá ulice
18. Renesanční dům
19. Pražská
20. Radnice

Historické centrum Plzně je překvapivě malé – a to i přesto, že Plzeň patřila k největším středověkým městům v Čechách. Procházka po zdejším pravidelném půdorysu sice bude krátká na metry, ale příběhy a zajímavostmi by vystačila na deset jiných měst! Naši trasu začínáme u presbytáře kostela sv. Bartoloměje. Mezi jeho pilíři se ukrývá kaple s mříží, která chrání sousoší Krista na Olivetské hoře. K mříži zdobené zlatými andělíčky se váže slavná pověst, nejprve se však zastavme u samotné stavby.

Kostel svatého Bartoloměje

Mohutný gotický chrám začal vznikat v první polovině 14. století. Původní kostel stával zřejmě u hradeb. Krátce po založení města však farnost převzal řád německých rytířů, který si po dlouhém sporu se zástupci města vymohl stavbu nového chrámu přímo uprostřed náměstí – což v té době nebylo vůbec běžné. Nejstarší částí je presbytář. Představuje ukázkou čisté a ladné gotiky, kde se obvodové zdi redukovaly na opěrný systém a pilíře, zatímco zbytek plochy vyplňují velká okna s vitrážemi. Presbytář byl původně delší, ale při následné výstavbě lodi ho stavitelé o dvě pole zkrátili. Hlavní loď se začala stavět kolem roku 1360. Skrývá v sobě krásné síňové trojlodí, což znamená, že všechny tři lodě jsou stejně vysoké. Uvnitř se tak otevírá monumentální prostor, jehož klenby nese několik mohutných sloupů. V průčelí se původně plánovaly věže dvě, nakonec však byla z estetických důvodů dokončena pouze jedna. Kostel tím získal svůj typický, dramaticky asymetrický vzhled, který okamžitě upoutá pozornost. Poté co věž v roce 1835 vyhořela, dostala novou jehlancovou střechu. Díky ní měří necelých 103 metrů a je nejvyšší kostelní věží v Čechách. Od roku 1993 je kostel nazýván katedrálou, protože se stal sídlem nově zřízeného plzeňského biskupství.

Mezi loď a presbytář je na jižní straně vložena Šternberská kaple, která byla ke kostelu připojena kolem roku 1510. Stavěli ji v období posledních záchvěvů gotiky, a proto se vyznačuje mimořádnou hravostí a nesčetnými detaily. Doporučuji se podívat i dovnitř – přístupná je přímo z kostela a její klenba má visutý svorník, což je taková tehdejší gotická frajeřina.

Andělíček

Od Šternberské kaple se pak dostáváme zpět k již zmíněné mříži, která kryje sousoší Krista na Olivetské hoře. Mříž nese ozdobné zlaté andělíčky a jeden z nich, ten stříbrný, je celý osahaný. Váže se k němu známá pověst, která vypráví o tom, že se zde někdy v 17. století konala svatba kata. Protože kat nesměl do kostela, obřad probíhal venku u tohoto sousoší. Když pak kat vstával z pokleku, chytil se právě jednoho z andělíčků. To viděly dvě místní ženy a okamžitě rozšířily zvěst, že se splní přání každému, kdo se dotkne stejného místa. Od té doby sem Plzeňané chodí a v duchu si přejí svá tajemství. Celou báchorku sice trochu kazí fakt, že ještě na konci 19. století nebyl tento andělíček, dnes zvaný také Osahánek, vůbec osahaný, ale řada místních vám odpřísáhne, že se jim tu vyřčené přání opravdu splnilo. Své štěstí proto rozhodně zkuste také.

Katedrála sv. Bartoloměje

Interiér gotického trojlodí

Náměstí

Ještě předtím než odejdeme od kostela, stojí za to se porozhlédnout po náměstí. Patří k největším středověkým náměstím v Čechách, i když tento dojem trochu narušuje samotný kostel, který zabírá jeho velkou část a prostor opticky zmenšuje. Náměstí bylo vytyčeno při založení města kolem roku 1290. Pozdní doba vzniku Plzně (v té době už většina velkých měst stála) přinesla výhodu v podobě racionálně a velkoryse navrženého prostoru. A protože budování města bývá překotná záležitost, sloužil tento rozlehlý prostor mnoha účelům. V době před husitskými válkami bychom tu kromě kostela našli také hřbitov, masné krámy, školu, apatyku a trhové boudy. Kvůli trhům ostatně náměstí vzniklo a stánky zde až do začátku 20. století zaplňovaly nejen plochu náměstí, ale i přilehlé ulice. Kolem náměstí stojí řada domů, z nichž většina pochází až z přelomu 19. a 20. století. Tehdy bohaté město, které těžilo ze svého úspěšného pivovaru, začalo historické centrum překotně modernizovat, což bohužel odneslo mnoho starých budov. Řada historických staveb však naštěstí vlně demolic unikla. Přímo naproti presbytáři tak dodnes stojí například pěkný barokní dům číslo 96. Jeho současná podoba pochází z přestavby v roce 1745 a podle zlatého domovního znamení ve vrcholu štítu se mu říká U Zlatého oka. Pojďme ale vyrazit, ať vidíme také další kus města.

Od kostela zamíříme k jihovýchodnímu rohu náměstí. Při chůzi nás zaujmou krásné měšťanské domy, třeba číslo 12 se dvěma mohutnými renesančními štíty. Říká se mu Scriboniovský a je známý tím, že zde v roce 1634 pobýval Albrecht z Valdštejna předtím, než odjel do Chebu, kde byl zavražděn. Hned vedle stojí bělostný renesanční krasavec, který mezi okny prvního a druhého patra nese měděný nápis Muzeum. Sídlí v něm Národopisné muzeum Plzeňska a samotný dům je nazýván Chotěšovský, jelikož patřival stejnojmennému klášteru. Uvnitř ukrývá krásné záklopové stropy, klenby, a dokonce lodžii připomínající Itálii. Na samotném rohu náměstí pak zaujme zlatá kašna.

Kašna Anděl

Kašny

Plzeňské náměstí mívalo původně jen jednu kašnu. Stávala v severovýchodním rohu a sloužila pro většinu tehdejších plzeňských domů. Teprve na počátku 19. století se agilní purkmistr Martin Kopecký zasloužil o vybudování kašen ve všech čtyřech rozích náměstí. Tyto empírové kašny však pozbyly svého účelu v roce 1889, kdy byla zprovozněna nová plzeňská vodárna, a následně byly bez milosti zbořeny. V roce 2010 se však náměstí dočkalo návratu tradice. Na základě architektonické soutěže, v níž se sešlo 42 návrhů, zde byly realizovány mohutné pozlacené kašny, které mají připomínat atributy plzeňského znaku. My právě stojíme u kašny zvané Velbloud. V jihozápadním rohu se nachází Chrtice a v severovýchodním rohu Anděl. Místních se na ně ale raději neptejte – jsou tu stále ještě příliš krátce na to, aby si je Plzeňané oblíbili.

Pasáž a empírový dům

Nyní přejdeme z náměstí na protější chodník a ocitneme se před modrým a žlutým domem. Ten modrý, který tvoří nároží Františkánské ulice, se nazývá Principálovský a pyšní se v Plzni ojedinělou empírovou fasádou. Dominuje mu však mohutný barokní portál z 18. století. My se ale vydáme do vedlejšího žlutého domu, který skrývá jednu z mála skutečných plzeňských pasáží. Ta nás provede úzkou bílou chodbou s odhaleným torzem gotického portálu až na dvorek a následně do prosvětlené dvorany. Nad námi se rozprostírá zajímavá betonová klenba s luxfery. Dvorana je součástí domu, jehož průčelí je otočené do Františkánské ulice. Tato stavba vznikla v roce 1939 a dvorana si dodnes zachovala původní obložení i výkladce. Mimo jiné zde najdeme příjemnou kavárnu. Pasáž se v těchto místech lomí a pokračuje do Františkánské ulice, kam zamíříte i my. Jakmile vyjdeme z pasáže na chodník, přejdeme na protější stranu a budeme pokračovat jižním směrem podél klášterní zdi. Po pár metrech narazíme na otevřenou mříž, která vede k průčelí kostela Nanebevzetí Panny Marie.

Františkánský klášter

Klášterní kostel bývá otevřen každý den, a tak se nebojme vejít. Mohutné bazilikální trojlodí je méně okázalé než u kostela sv. Bartoloměje. Zatímco na náměstí šlo o městskou reprezentaci, zde se nacházíme v prostoru, který měl sloužit výhradně bohoslužbám. Františkánský klášter s kostelem začal vznikat hned po založení města a předpokládá se, že zeď zdejšího presbytáře byla vůbec první dokončenou kamennou stavbou v Plzni. Světilo se zde již v roce 1300. Na kostelní stavbu navázala výstavba ambitu, který patří k nejlépe dochovaným gotickým klášterním památkám u nás. Vše je sice skryto za barokními fasádami, ale pod nimi tepe čistá gotika. Ověřit si to můžeme i návštěvou Muzea církevního umění, které se nachází v klášteře. Dostaneme se tam tak, že opět vyjdeme na Františkánskou ulici, popojdeme o kousek dál jižním směrem a znovu odbočíme do klášterního areálu. Expozice je zajímavá i tím, že si zde v klidu a bez průvodce můžeme prohlédnout samotné historické prostory. Nahlédneme tak do křížové chodby, na rajský dvůr a do krásné kaple svaté Barbory, která kromě nádherné klenby skrývá také fresky s nejstarším vyobrazením Plzně.

Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie u františkánského kláštera

Jak se zakládá město

Plzeň je mladé gotické město, jehož historie čítá něco málo přes sedm set let. V té době už měli stavitelé se zakládáním měst velké zkušenosti, a tak zde vznikl pravidelný rastr širokých ulic – žádné úzké uličky jako v přirozeně rostlé Praze. První, co musel panovník pro založení města udělat, bylo zajistit pozemky a sehnat vhodného lokátora – odborníka, který měl tento náročný proces na starost. A první skutečná činnost na samém počátku? Nejprve se uspořádala slavnost, poté se vzal pluh a s párem skotu se vyorala brázda kolem městiště – areálu budoucího města. V místě brázdy byly následně vystavěny hradby, které bezpečně sevřely budoucí město.

Až si projdeme klášter, vydáme se západním směrem Bezručovou ulicí. Ta paradoxně nese jméno po slezském básníkovi, který však v Plzni nikdy nebyl. Roh ulice zdobí barokní domek, který v této části města patří mezi poslední přeživší historické mohykány. Ostatní domy pocházejí většinou z konce 19. století, ale mají krásně dekorované fasády plné umně řemeslných detailů. Zastavme se u domu číslo 152. Ačkoli je to dům moderní, váže se k němu pověst...

Pověst o meteoritu

Dům nese přízvisko U Modré hvězdy. Pověst vypráví, že na dvoře původního objektu stávala stará bašta – městské opevnění skutečně začínalo už za touto ulicí. Dále vyprávění pokračuje zajímavou astronomickou historkou. V baště byl malý byt, ve kterém tehdejší rodina nechala v kolébce své novorozené dítě. Z nebe však náhle přiletěla hvězda a prorazila šindelovou střechu, aniž by ji zapálila. Rodiče vyděšeně běželi do bašty, a když dorazili ke kolébce, dítě bylo v pořádku a vedle něj žhnula doruda rozpálená hvězda, která však nic nezapálila. A název domu byl na světě. V pověsti se tak ukrývá vzácně přesný popis reálného astronomického jevu.

Dále budeme pokračovat Bezručovou ulicí až ke křížení s pěším bulvárem v ulici Bedřicha Smetany. Přímo naproti nám bude stát žlutá budova barokního chrámu svaté Anny. Kostel býval součástí kláštera, avšak po naprostou většinu své historie tomuto účelu vůbec nesloužil.

Kostel sv. Anny, stavba Jakuba Augustona mladšího

Kostel svaté Anny a klášter Dominikánek

Kostel je dílem Jakuba Augustona mladšího, který patřil mezi nejvýznamnější plzeňské barokní tvůrce počátku 18. století. Během naší procházky se s ním ještě několikrát potkáme. Klášter s kostelem začal vznikat v roce 1712 podle přání Eleonory Magdaleny Terezie hraběnky Vratislavové z Mitrovic a její sestry Maxmiliány, které tehdy podaly žádost o založení kláštera přímo k císaři. Město z toho radost nemělo, protože nové stavbě muselo ustoupit hned několik domů, panovníkovi však měšťané odporovat nemohli. První dominikánky do kláštera přišly v roce 1714, kdy ovšem stálo jen torzo zamýšlené stavby. Samotný barokní kostel byl dokončen až v roce 1735. Zlí jazykové tvrdili, že se to Augustonovi příliš nepovedlo a stavba trpí statickými poruchami. Vzhledem k tomu, že zde stojí dodnes, to tak divoké asi nebylo. Klášterní život tu však nevytrval dlouho. Už v roce 1782 císař Josef II. zdejší klášter zrušil a o rok později byl areál vykoupěn z náboženského fondu a připadl Plzni. Ta zde zřídila gymnázium a školu. Vzdělávacím účelům slouží stavba dodnes, jelikož se v ní v současnosti nachází Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. Kostel je dnes propůjčen pravoslavné církvi a o víkendech bývá v jeho útrobách docela živo.

A nyní se vydáme Bezručovou ulicí k západu. Projdeme kolem klášterní budovy s nádherným barokním portálem, na kterém jsou umístěny sochy svatého Floriána – to je ten, kterému u nohou hoří věž – a svatého Vavřince, který si o nohu opírá mříž, na níž byl mučen. Naše kroky dále povedou kolem honosných činžovních domů. Většina jejich bohaté výzdoby se nachází až v horních patrech, takže se nezapomeňme dívat vzhůru. Nakonec dojdeme ke křižovatce s ulicí Sedláčkovou, kde zabočíme doprava. Ještě předtím si však povšimněme prázdné rohové parcely.

Barokní portál bývalého kláštera dominikánek